

УДК 342.9(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/apdp.v105.2025.26>*М. В. Серебро*

ІСТОРІОГРАФІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ОБ'ЄКТА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Постановка проблеми. Дослідження інформаційних технологій як об'єкта адміністративно-правового регулювання обов'язково має включати аналіз історіографії та методології дослідження, адже без належної теоретико-методологічної основи неможливо сформулювати власну концепцію явища або процесу, що розглядається, виявити закономірності їх розвитку, а також сформулювати пропозиції щодо перспективних напрямів удосконалення чинного національного законодавства та юридичної практики у вказаній сфері суспільних відносин.

Виникнення та активний розвиток інформаційних технологій пов'язують із появою комп'ютерної техніки, коли паралельно із об'єктивним матеріальним світом люди почали створювати його цифровий аналог, накопичуючи та обробляючи великі масиви інформації, забезпечуючи обмін інформацією між різними комп'ютерними системами. З появою Інтернет фактично розпочався новий етап цифровізації суспільних відносин, з'явилася електронна торгівля і згодом повноцінна цифрова економіка. Нові суспільні відносини потребували належного правового врегулювання, що призвело до виникнення окремої галузі – інформаційного законодавства. Крім того, у правовому полі виник цілий ряд нових правопорушень, пов'язаних із несанкціонованим втручанням в роботу автоматизованих систем, комп'ютерних мереж, поширенням шкідливого програмного забезпечення тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти правового регулювання використання та розвитку інформаційних технологій природно опинилися в центрі уваги науковців. Так, із останніх наукових праць слід виділити роботи В. Антонюка, М. Бабики, Д. Біленької, О. Берназюка, Д. Бондара, О. Гунбіної, Т. Ковальнової, О. Комарова, А. Краковської, Н. Литвин, І. Лопушинського, К. Оксютенка, А. Омельченка, Р. Стефанчука, І. Тищенкої.

Проте, історіографія та методологія дослідження інформаційних технологій як об'єкта адміністративно-правового регулювання ще не були предметом окремого наукового аналізу, що актуалізує підготовку даної публікації.

Метою наукової публікації є аналіз та узагальнення історіографії та методології дослідження інформаційних технологій як об'єкта адміністративно-правового регулювання.

Методологія даної публікації включає філософські (закони та прийоми діалектики: єдності та боротьби протилежностей, переходу кількісних змін у якісні, прийом «заперечення заперечення», принципи об'єктивності та історизму), загальнонаукові (системний та структурно-функціональний методи, прийоми логіки: аналіз, синтез, дедукція та індукція) та спеціально-юридичні методи дослідження

(формально-юридичний метод як похідний від аксіоматичного методу дослідження, метод юридичного моделювання, а також методологія порівняльного правознавства). Крім того, в процесі дослідження використовуються такі загальноновідомі наукові підходи як синергетичний, цивілізаційний, антропоцентричний та телеологічний.

Виклад основного матеріалу. Історіографію дослідження інформаційних технологій як об'єкта адміністративно-правового регулювання умовно можна розділити на два основні періоди. Так, перший період пов'язаний із появою перших автоматизованих систем та комп'ютерних мереж у сфері публічного управління, розвитком національного сегменту Інтернет, загальною цифровізацією суспільних відносин. Вказані процеси відбувались в Україні в кінці 90-их – на початку 2000-их років.

Серед перших публікацій цього періоду слід виділити роботи Б. Кормича «Інформаційна безпека: організаційно-правові основи» [1], М. Швеця, Р. Калужного, В. Гавловського та В. Цимбалюка «Інформаційне законодавство України: концептуальні основи формування» [2], В. Лавриненка «Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів державної влади» [3], В. Гавловського, В. Гриценка та В. Цимбалюка «Організаційно-правові питання формування державної інформаційної політики в Україні» [4], С. Чукут «Сутність електронного уряду та принципи його організації» [5].

Таким чином, перший етап формування історіографії дослідження інформаційних технологій як об'єкта адміністративно-правового регулювання пов'язаний із науково-технічною революцією (появою перших персональних комп'ютерів), виникненням та поширенням Інтернет, комп'ютеризацією (цифровізацією) системи публічного управління, наданням перших електронних адміністративних послуг тощо.

Другий умовний період історіографії дослідження інформаційних технологій як об'єкта адміністративно-правового регулювання пов'язаний із відновленням євроінтеграційних процесів у 2014му році, що передбачало активізацію гармонізації та адаптації національного інформаційного законодавства до права ЄС (включаючи адміністративно-правове забезпечення використання та розвитку інформаційних технологій). Крім того, вказаний період пов'язаний із появою інноваційних інформаційних технологій, які потребують адміністративно-правового врегулювання, зокрема, технології штучного інтелекту.

Серед наукових праць цього періоду слід виділити монографію А. Барікової «Електронна держава: нова ефективність урядування» [6], дисертацію О. Берназюка «Цифрові технології у праві: тенденції та перспективи розвитку» [7], публікації В. Куйбіди, О. Карпенка та В. Наместнік «Цифрове врядування в Україні: базові дефініції понятійно-категоріального апарату» [8], М. Лахижі «Діджиталізація в Україні: поняття, проблеми, перспективи та завдання публічного управління» [9], Н. Литвин та Л. Крупної «Діджиталізація як засіб підвищення відкритості, прозорості та ефективності діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо надання електронних послуг» [10], І. Лопушинського «Цифровізація» як основа державного управління на шляху трансформації та реформування українського суспільства» [11].

Окремо слід виділити монографії та публікації, присвячені цифровій трансформації публічного управління в цілому [12] та цифровізації надання адміністративних послуг зокрема.

Так, правові проблеми надання адміністративних послуг з використанням інтернет-технологій дослідили Т. Ковальова та О. Гунбіна [13], проблеми і перспективи розвитку цифровізації адміністративних послуг в Україні проаналізували А. Краковська та М. Бабики [14], оцінку діяльності центрів надання адміністративних послуг в умовах цифровізації України провела Ю. Мохова [15], нормативно-правові аспекти цифровізації державних адміністративних послуг в Україні дослідили Н. Петренко та Л. Машковська [16], адміністративні процедури надання електронних публічних послуг публічною адміністрацією в Україні проаналізувала І. Тищенко [17].

На окрему увагу заслуговують публікації, присвячені правовим аспектам захисту персональних даних. Так, трансформацію системи захисту персональних даних та приватності в контексті євроінтеграції України дослідили В. Пилипчук та В. Брижко [18].

Не менш важливе значення для дослідження адміністративно-правового регулювання використання та розвитку інформаційних технологій має публікація Р. Стефанчука «Інформаційні технології та право: quo vadis?» [19] та колективна монографія за його редакцією «Цифрова Україна»: конституційно-правова модель» [20].

Також заслуговує на увагу колективна монографія «Цифрове врядування» за редакцією О. Карпенка [21], присвячена питанням розвитку електронного урядування в Україні.

Інформаційні технології активно застосовуються для удосконалення системи національного судочинства, що також знаходить своє відображення у наукових працях, серед яких варто відзначити публікації В. Антонюка «Елементи діджиталізації адміністративного судочинства України» [22], А. Заїкіна «Дігіталізація судової влади: теоретико-правовий аспект» [23], С. Обрусної, І. Іванової та В. Чубань «Проблеми адміністративно-правового забезпечення електронного суду в Україні в умовах пандемії Covid-19» [24].

Розглядаючи адміністративно-правове забезпечення розвитку інформаційних технологій на регіональному рівні, слід відзначити наукову публікацію О. Комарова, присвячену адміністративно-правовому статусу суб'єктів здійснення цифрової трансформації регіону [25].

В рамках аналізу історіографії окрему увагу необхідно приділити одній із найбільш перспективних інформаційних технологій, якою зокрема є технологія штучного інтелекту. Із останніх досліджень присвячених даній тематиці слід виділити роботи В. Бойко «Правове регулювання штучного інтелекту: міжнародний досвід» [26], О. Кожухар «Правове регулювання систем штучного інтелекту в ЄС: передумови, сучасний стан та перспективи» [27], О. Кузьменко, В. Чорної та С. Островського на тему «Правове регулювання запровадження та використання штучного інтелекту» [28], О. Куракіна та О. Скрябіна «Особливості правового регулювання використання штучного інтелекту в Україні» [29], В. Місечка «Закон про штуч-

ний інтелект в ЄС: що потрібно знати українцям?» [30], Ю. Муравської та Т. Сліпченко «Правове регулювання штучного інтелекту в Україні та світі» [31], Д. Позової «Перспективи правового регулювання штучного інтелекту за законодавством ЄС» [32], О. Співака «Правові засади регулювання штучного інтелекту в Україні та Польщі» [33].

Так, О. Кузьменко, В. Чорна та С. Островський зазначають, що впровадження правового регулювання штучного інтелекту є критично важливим для забезпечення його безпечного та етичного використання. Міжнародна співпраця та гармонізація нормативних рамок можуть сприяти створенню ефективної системи регулювання, що враховує інтереси всіх сторін і сприяє розвитку інновацій, одночасно захищаючи права та свободи людини [28, с. 177].

О. Кожухар слушно зауважує, що у зв'язку із впровадженням систем штучного інтелекту Україна зіткнулася з комплексними та міждисциплінарними викликами, які охоплюють багато питань. Йдеться не лише про регулювання використання систем штучного інтелекту, а й узгодження національної нормативно-правової бази суміжних сфер із сучасними вимогами та стандартами, зокрема зі стандартами ЄС (наприклад, у сфері захисту персональних даних) [27, с. 71].

Наведені вище наукові праці звичайно не відображають всієї палітри досліджень, присвячених різним аспектам використання та розвитку інформаційних технологій як об'єкту адміністративно-правового регулювання. Проте, навіть проаналізовані в даній публікації дослідження вітчизняних науковців дають право зробити висновок про суттєву активізацію наукових пошуків у сфері правового забезпечення розвитку та використання інформаційних технологій в сучасній системі публічного управління.

Аналізуючи методологію дослідження адміністративно-правового регулювання використання та розвитку інформаційних технологій, слід відзначити, що для повного та змістовного розкриття обраної теми необхідно використовувати всі відомі філософські, загальнонаукові та спеціально-юридичні методи дослідження.

Так, закон переходу кількісних змін у якісні, як один із основних законів діалектики, дозволяє простежити еволюцію адміністративно-правового регулювання використання та розвитку інформаційних технологій. Зокрема, прийняття великої кількості нормативно-правових актів, якими врегульовані різні аспекти використання інформаційних технологій, врешті рещт призводить до якісних змін в національній правовій системі та у відповідних суспільних відносинах.

Закон єдності та боротьби протилежностей дозволяє показати фактичну боротьбу між застарілою бюрократичною моделлю публічного управління та сучасною інноваційною моделлю адміністрування суспільних відносин з використанням інформаційних технологій. Більшою мірою це проявляється у небажанні багатьох чиновників відмовитися від паперового документообігу, який створює значну частину корупційних факторів та призводить до затягування процесу розгляду заяв та звернень громадян, вирішення адміністративних справ з порушенням розумних строків тощо. Натомість повний перехід на електронний документообіг створює загрозу безповоротного знищення певної цифрової інформації, тому ряд документів бажано зберігати і в електронній, і в паперовій формі.

Прийом «заперечення заперечення» використовується в тих випадках, коли з початку дослідник заперечує переваги використання інформаційних технологій та необхідність їх адміністративно-правового врегулювання, але потім заперечує власне заперечення, аргументуючи очевидні переваги використання інноваційних технологій та необхідність адміністративно-правового забезпечення їх функціонування та розвитку.

Принцип об'єктивності вимагає від дослідника використовувати лише офіційну та перевірену інформацію, зокрема, офіційні тексти нормативно-правових актів, якими врегульовано певні аспекти використання інформаційних технологій. Також в процесі дослідження відповідно до принципу об'єктивності необхідно використовувати тільки результати репрезентативних соціологічних досліджень, які охоплюють значну частину населення та різні вікові категорії та соціальні групи.

В свою чергу дотримання принципу історизму вимагає від науковців урахування тих історичних чинників, які вплинули або могли вплинути на розробку та прийняття нормативно-правових актів у сфері регулювання використання та розвитку інформаційних технологій. Зокрема, з появою Інтернет у багатьох користувачів склалося хибне уявлення про відсутність необхідності правового регулювання його використання. Інтернет розглядався як царина абсолютної свободи, що впливало на зміст відповідного інформаційного законодавства. Проте згодом конкретні історичні події, а саме, використання Інтернет для пропаганди, дезінформації, інформаційних атак, підтримки терористичної діяльності, призвели до усвідомлення необхідності законодавчого обмеження використання певних можливостей та сегментів Інтернет. Як приклад – блокування в Україні російського сегменту Інтернет. Аналогічна ситуація наразі складається із правовим регулюванням використання технології штучного інтелекту.

Серед загальнонаукових методів більшою мірою використовуються системний та структурно-функціональний методи дослідження (наприклад, для систематизації нормативно-правових актів, якими врегульовано різні аспекти використання та розвитку інформаційних технологій), прийоми логіки (аналіз, синтез, дедукція та індукція), а також прийоми соціології (анкетування, опитування). Зокрема, загальнонаціональні опитування громадян та суб'єктів владних повноважень дозволяють виявити реальні потреби та побажання фізичних та юридичних осіб щодо перспективних напрямів та способів удосконалення адміністративно-правового регулювання використання та розвитку інформаційних технологій.

Серед спеціально-юридичних методів дослідження більшою мірою використовується формально-юридичний метод або метод юридичної догматики, який є похідним від аксіоматичного методу. Крім того, для дослідження сучасного стану адміністративно-правового регулювання використання та розвитку інформаційних технологій використовується метод юридичної статистики.

Для аналізу та виокремлення позитивного досвіду зарубіжних країн у сфері адміністративно-правового регулювання використання та розвитку інформаційних технологій використовується методологія порівняльного правознавства з обов'язковим нагадуванням про те, що сліпе запозичення зарубіжного досвіду без ураху-

вання особливостей правосвідомості та правової культури громадян України може завдати шкоди нормальному функціонуванню національної правової системи. Саме тому ключовим моментом використання методу компаративістики є визначення необхідності та доцільності імплементації позитивного зарубіжного досвіду в національне законодавство та юридичну практику.

З метою формулювання конкретних пропозицій щодо внесення змін та доповнень до чинних нормативно-правових актів, якими врегульовано різні аспекти використання та розвитку інформаційних технологій, використовується метод юридичного моделювання.

Враховуючи складність обраної теми дослідження в процесі наукового пошуку необхідно застосовувати провідні наукові підходи, зокрема: синергетичний, телеологічний, цивілізаційний, антропологічний тощо.

Так, метод синергетики дозволяє розглядати механізм адміністративно-правового регулювання використання та розвитку інформаційних технологій як самостійну організовану систему суспільних відносин, що прагне до самовдосконалення та розвитку. Таким чином, інформаційні технології є об'єктом адміністративно-правового регулювання з об'єктивної причини, в силу реальних потреб нормативного врегулювання різних аспектів функціонування цифрового середовища, надання цифрових послуг. Синергетика проявляється у багатофакторному впливі на суб'єкта нормотворчої діяльності, який приймає або змінює положення інформаційного законодавства у відповідності до вказаних реальних потреб регулювання суспільних відносин. І одним із факторів, що впливає на суб'єкта нормотворчої діяльності, є результати наукової роботи, тобто наукового обґрунтування необхідності розробки нових або внесення змін до чинних нормативно-правових актів у сфері адміністративно-правового регулювання використання та розвитку інформаційних технологій.

Телеологічний науковий підхід дозволяє досліднику чітко визначити цілі адміністративно-правового регулювання використання та розвитку інформаційних технологій – розвиток національного цифрового ринку та його інтеграція до європейського ринку цифрових товарів та послуг, розвиток національного сегменту Інтернет, багаторівневий захист інформаційних ресурсів в цілому та персональних даних громадян України зокрема, остаточний перехід на електронний документообіг у сфері публічного управління, ефективна протидія кіберзлочинності, оптимізація надання цифрових адміністративних послуг, пріоритетне використання технології штучного інтелекту для розвитку національної економіки тощо.

Антропологічний науковий підхід передбачає дослідження адміністративно-правового регулювання використання та розвитку інформаційних технологій із наданням пріоритету пошуку оптимального механізму захисту прав і свобод людини в процесі реформування інформаційного законодавства. Захист прав і свобод людини повинен бути в центрі уваги під час впровадження в практичну діяльність та правової регламентації використання будь-якої інноваційної інформаційної технології. Наприклад, будь-які переваги використання технології штучного інтелекту повинні узгоджуватися із основними вимогами до захисту персональних даних фізичних та юридичних осіб, стандартами захисту права людини на особисте життя тощо.

Цивілізаційний науковий підхід вимагає від дослідника виваженого та обережного підходу до запозичення навіть позитивного зарубіжного досвіду у сфері адміністративно-правового регулювання використання та розвитку інформаційних технологій. Україна має чітку мету інтегруватися до західної цивілізації, проте переймаючи європейські стандарти та принципи у сфері правового регулювання інформаційних відносин суб'єктам національної нормотворчості необхідно враховувати особливості національних правових традицій та звичаїв, а також особливості правосвідомості та правової культури громадян України.

Висновки. Проведений аналіз історіографії та методології дослідження інформаційних технологій як об'єкта адміністративно-правового регулювання дозволяє сформулювати висновок про те, що в процесі наукового пошуку на даному напрямку можна умовно виділити два основні періоди. Перший період, який почався в кінці 90-их років XX століття і продовжувався до 2014 року, характеризувався стрімким розвитком інформаційних технологій, комп'ютеризацією всієї системи публічного управління, цифровізацією процедур надання адміністративних послуг, активним розвитком національного сегменту Інтернет, цифрової економіки тощо. Саме в цей період науковці приділяють особливу увагу питанням нормативного забезпечення інформаційної безпеки, захисту персональних даних користувачів інформаційних технологій, розвитку електронного врядування та електронної торгівлі, цифровізації судочинства, адміністративно-правовому забезпеченню надання електронних адміністративних послуг тощо.

Другий період, який розпочався в 2014 році і триває донині, пов'язаний із суттєвою активізацією євроінтеграційних процесів в умовах протидії збройній агресії російської федерації, яка включає й інформаційні атаки. В цей період значно активізувались дослідники адміністративно-правового регулювання використання та розвитку новітніх інформаційних технологій, приведення національного законодавства у даній сфері суспільних відносин у відповідність до права ЄС. Крім того, в цей період, особливо в останні роки, суттєво збільшився інтерес до актуальних питань адміністративно-правового регулювання використання технології штучного інтелекту, яка є інноваційною інформаційною технологією і здатна забезпечити технологічний прорив України на ринку цифрових товарів та послуг, забезпечити на належному рівні національну безпеку та зробити національну економіку конкурентоздатною.

В цілому проведене дослідження дозволило виявити стійку тенденцію щодо активізації наукових досліджень адміністративно-правового регулювання інформаційних технологій.

Систематизація та аналіз методології дослідження інформаційних технологій як об'єкта адміністративно-правового регулювання дозволяє зробити висновок про необхідність використання всього комплексу філософських, загальнонаукових та спеціально-юридичних методів дослідження для визначення оптимальних напрямів удосконалення чинного національного законодавства та юридичної практики у даній сфері суспільних відносин. Ключову роль в процесі даного дослідження відведено використанню провідних наукових підходів: синергетичного, телеологічного, цивілізаційного та антропологічного.

Перспективним напрямом удосконалення методології дослідження адміністративно-правового забезпечення розвитку інформаційних технологій є поєднання методології компаративістики (порівняльного правознавства) та цивілізаційного і синергетичного наукових підходів, що дозволить виокремити позитивний зарубіжний досвід у даній сфері суспільних відносин, а також визначити необхідність та доцільність його імплементації в національне законодавство та юридичну практику.

Література

1. Кормич Б.А. Інформаційна безпека: організаційно-правові основи. К.: Кондор, 2004. 384 с.
2. Швець М., Каложний Р., Гавловський В., Цимбалюк В. Інформаційне законодавство України: концептуальні основи формування. *Право України*. 2001. № 7. С. 88–91.
3. Лавріненко В. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів державної влади. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2003. №1. С. 502–507.
4. Гавловський В., Гриценко В., Цимбалюк В. Організаційно-правові питання формування державної інформаційної політики в Україні. *Науковий вісник. Збірник наукових праць Академії державної податкової служби України*. 2002. № 3 (17). С. 177–182.
5. Чукут С. Сутність електронного уряду та принципи його організації. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2003. №2. С. 429–433.
6. Барікова А.А. Електронна держава: нова ефективність урядування: монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 224 с.
7. Берназюк О.О. Цифрові технології у праві: тенденції та перспективи розвитку: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07 «адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Ужгород, 2021. 34 с.
8. Куйбіда В.С., Карпенко О.В., Карпенко О.В., Наместнік В.В. Цифрове врядування в Україні: базові дефініції понятійно-категоріального апарату. *Вісник НАДУ. Серія «Державне управління»*. 2018. № 1. С. 5–11.
9. Лахижа М.І. Діджиталізація в Україні: поняття, проблеми, перспективи та завдання публічного управління. *Науковий вісник: Державне управління*. 2020. № 2(4). С. 202–213.
10. Литвин Н.А., Крупнова Л.В. Діджиталізація як засіб підвищення відкритості, прозорості та ефективності діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо надання електронних послуг. *Ірпінський юридичний часопис: науковий журнал*. 2020. Вип. 3. С. 69–76.
11. Лопушинський І.П. «Цифровізація» як основа державного управління на шляху трансформації та реформування українського суспільства. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2018. № 2. URL: http://el-zbirn-du.at.ua/2018_2/20.pdf.
12. Цифрова трансформація публічного управління: колект. монографія / О.В. Карпенко та ін.; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Київ: НАДУ, 2020. 254 с.
13. Ковальова Т.В., Гунбіна О.В. Правові проблеми надання адміністративних послуг з використанням інтернет-технологій. *Наукові перспективи. Серія «Право»*. 2021. № 9 (15). С. 260–271. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/download/483/486>.
14. Краковська А.Є., Бабик М.К. Цифровізація адміністративних послуг в Україні: проблеми та перспективи розвитку. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. 2022. Випуск 70. С. 329–334.
15. Мохова Ю.Л. Оцінка діяльності центрів надання адміністративних послуг в умовах цифровізації України. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2021. № 2 (29). С. 22–28. URL: <http://customs-admin.umsf.in.ua/archive/2021/2/6.pdf>.
16. Петренко Н.О., Машковська Л.О. Цифровізація державних адміністративних послуг в Україні: нормативно-правові аспекти. *Розбудова держави і права: питання теорії та конституційної практики*. 2020. № 2. С. 112–119. URL: http://pravosuspilstvo.org.ua/archive/2020/2_2020/part_1/20.pdf.
17. Тищенко І.О. Адміністративні процедури надання електронних публічних послуг публічною адміністрацією в Україні. *Форум права. Юридичний форум*. 2017. № 2. С. 124–129. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/FP_index.htm_2017_2_21.pdf

18. Пилипчук В.Г., Брижко В.М. Трансформація системи захисту персональних даних та приватності в контексті євроінтеграції України. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2017. № 3(90). С. 36–50.
19. Стефанчук Р. Інформаційні технології та право: quo vadis? *Право України*. 2018. № 1. С. 30–50.
20. «Цифрова Україна»: конституційно-правова модель / Р.О. Стефанчук та ін.; заг. ред.: Р.О. Стефанчук та ін.; Ін-т законодавства Верхов. Ради України. Київ: Ін-т законодавства Верхов. Ради України, 2021. 687 с.
21. Цифрове врядування: монографія / О.В. Карпенко та ін.; за ред. д-ра наук з держ. упр., доц. Карпенка Олександра Валентиновича; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Каф. інформ. політики та цифр. технологій. Київ: Ідея Принт, 2020. 336 с.
22. Антонюк В.В. Елементи діджиталізації адміністративного судочинства України. *Діджиталізація та права людини: збірник тез Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції* (м. Хмельницький, 30 берез. 2021 р.). Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2021. С. 9–12.
23. Заїкін А.П. Діджиталізація судової влади: теоретико-правовий аспект: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 «теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень». Харків, 2021. 197 с.
24. Обрусна С.Ю., Іванова І.В., Чубань В.С. Проблеми адміністративно-правового забезпечення електронного суду в Україні в умовах пандемії Covid-19. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 4. С. 196–199.
25. Комаров О.В. Адміністративно-правовий статус суб'єктів здійснення цифрової трансформації регіону. *Юридична наука*. 2020. 12 (114). С. 122–128. URL: <https://doi.org/10.32844/2222-5374-2020-114-12.15>
26. Бойко В.В. Правове регулювання штучного інтелекту: міжнародний досвід. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2024. Том 35 (74) № 2. С. 23–29.
27. Кожухар О.Г. Правове регулювання систем штучного інтелекту в ЄС: передумови, сучасний стан та перспективи. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2024. Том 13. С. 65–74.
28. Кузьменко О.В., Чорна В.Г., Островський С.О. Правове регулювання запровадження та використання штучного інтелекту. *Київський часопис права*. 2024. № 1. С. 173–177.
29. Куракін О.М., Скрябін О.М. Особливості правового регулювання використання штучного інтелекту в Україні. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2023. Вип. 36. С. 36–42.
30. Місечко В. Закон про штучний інтелект в ЄС: що потрібно знати українцям? *Економічна правда*. 14.06.2024. URL: <https://epravda.com.ua/columns/2024/06/14/715175/> (дата звернення: 02.09.2024).
31. Муравська Ю., Сліпченко Т. Правове регулювання штучного інтелекту в Україні та світі. *Актуальні проблеми правознавства*. 2024. № 1 (37). С. 188–195.
32. Позова Д.Д. Перспективи правового регулювання штучного інтелекту за законодавством ЄС. *Часопис цивілістики*. 2017. Вип. 27. С. 116–120.
33. Співак О.М. Правові засади регулювання штучного інтелекту в Україні та Польщі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 4. С. 815–817.

Анотація

Серебро М. В. Історіографія та методологія дослідження інформаційних технологій як об'єкта адміністративно-правового регулювання. – Стаття.

Наукова публікація присвячена дослідженню історіографії та методології дослідження інформаційних технологій як об'єкта адміністративно-правового регулювання.

Зазначається, що в юридичній науці сформувалась тенденція щодо активізації наукових досліджень, присвячених адміністративно-правовому регулюванню використання та розвитку інформаційних технологій. В історії наукових пошуків на даному напрямку умовно виділено два основні періоди. Перший період, який тривав з кінця 90-их років XX століття до 2014 року, характеризувався процесами цифровізації суспільних відносин в цілому та комп'ютеризації системи публічного управління зокрема, активним розвитком національного сегменту Інтернет, розвитком електронної торгівлі тощо. Науковці, які досліджували питання адміністративно-правового регулювання розвитку інформаційних технологій в цей період значну увагу приділяли питанням інформаційної безпеки, захисту

персональних даних, розвитку електронного урядування. Другий період, який триває з 2014 року по теперішній час, характеризується активізацією євроінтеграційних процесів та появою нових інноваційних інформаційних технологій, зокрема, технології штучного інтелекту, що зумовило підвищений інтерес науковців до вказаних питань.

Аналіз методології дослідження інформаційних технологій як об'єкта адміністративно-правового регулювання дозволив сформулювати висновок про необхідність комплексного використання філософських, загальнонаукових та спеціально-юридичних методів дослідження вказаної тематики, а також доцільність використання провідних наукових підходів: синергетичного, телеологічного, цивілізаційного та антропологічного.

Зазначається, що актуальним напрямом удосконалення методології дослідження вказаних питань є поєднання методології порівняльного правознавства з синергетичним та цивілізаційним науковими підходами з метою виокремлення позитивного зарубіжного досвіду у вказаній сфері суспільних відносин, а також визначення необхідності та доцільності його імплементації в національне законодавство та юридичну практику.

Ключові слова: історіографія, методологія, наукові підходи, діалектика, синергетика, інформаційні технології, цифровий контент, правове регулювання, публічне управління, персональні дані.

Summary

Serebro M. V. Historiography and methodology of researching information technologies as an object of administrative and legal regulation. – Article.

The scientific publication is devoted to the study of the historiography and methodology of research into information technologies as an object of administrative and legal regulation.

It is noted that in legal science a tendency has been formed to intensify scientific research devoted to the administrative and legal regulation of the use and development of information technologies. In the history of scientific research in this area, two main periods have been conditionally distinguished. The first period, which lasted from the late 90s of the 20th century to 2014, was characterized by the processes of digitalization of social relations in general and computerization of the public administration system in particular, the active development of the national segment of the Internet, the development of electronic commerce, etc. Scientists who studied the issues of administrative and legal regulation of the development of information technologies during this period paid considerable attention to the issues of information security, personal data protection, and the development of electronic governance. The second period, which lasts from 2014 to the present, is characterized by the intensification of European integration processes and the emergence of new innovative information technologies, in particular, artificial intelligence technology, which has led to increased interest among scientists in these issues.

Analysis of the methodology for studying information technologies as an object of administrative and legal regulation allowed us to formulate a conclusion about the need for comprehensive use of philosophical, general scientific and special legal methods of studying the specified topic, as well as the expediency of using leading scientific approaches: synergistic, teleological, civilizational and anthropological.

It is noted that a relevant direction for improving the methodology for studying these issues is the combination of the methodology of comparative law with synergistic and civilizational scientific approaches in order to identify positive foreign experience in this area of public relations, as well as determine the need and expediency of its implementation in national legislation and legal practice.

Key words: historiography, methodology, scientific approaches, dialectics, synergetics, information technologies, digital content, legal regulation, public administration, personal data.